

PJEŠAČKI POKRET U EUROPI OKUPLJA MILIJUNE HODAČA

Stare pješačke staze, nove turističke prilike

Piše **Goran MORAVČEK**

Kolikogod smo se puta naslušali tvrdnje kako europski pješački put E-6 počinje u Kastvu, a završava "tamo negdje" u Finskoj, to je tek proizvoljna tvrdnja. Nekad bilo, sad se spominjalo. Europski pješački E-6 u dužini od 5.200 kilometara, koji počinje na Laplandu u finskom mjestu Kilpisjärvi, a završava u grčkom Alexandroupolisu, ne dotiče, na žalost, ni jedno hrvatsko odredište! Taj put se na obalama Jadranskog mora prekida u slovenskim Svinščakima kod Portoroža te se odatle nastavlja tek kad pješaci brodom stignu do grčke luke Igoumenitise i dalje korak po korak do Alexandroupolisa, zaobilazeći najljepšu obalu na svijetu!

Hrvatski planinarski savez je još prije trideset godina potaknuo da se kroz našu zemlju usmjere tri pješačka puta: E-6 od Finske do Carigrada, E-7 od Portugala do Crnoga mora te E-4 od Gibraltara do Peloponeza. Tada je Kastav istaknut kao polazna točka puta E-6, a dio puta preko Slovenije do nas bio je i markiran. Rat je prekinuo ovu pješačku rutu, a povremena nastojanja Hrvatskog planinarskog saveza da se taj put oživi nisu uspjela te su nas planirane trase na pravcu E-6 zaobišle.

Način života

Pješački pokret je raširen, ali, na žalost, ni jedna naša regija nije iskoristila svoje kulturno-povijesne i prirodne mogućnosti kako bi privukla čudake s naprtnjačama na leđima, koji su preplivali mnogobrojne pješačke putove diljem Staroga kontinenta. Za njih je pješačenje način života, a ne statusna ili socijalna odrednica. European Ramblers Association, koja okuplja više od pedeset pješačkih organizacija iz 28 zemalja, ima i više od tri milijuna pojedinačnih članova.

Oni mogu pješaci do mile volje, bez velikih izgleda da se izgube ili ostanu gladni i žedni, na nekoj od 11 primjereno obilježenih staza koje prolaze diljem Europe. Ni jedna, reklo se, ne dotiče Hrvatsku, ali to ipak ne znači da su pješaci kod nas neželjeni gosti. Na Pelješcu su, primjerice, uredili Napoleonski put od Stona do Orebića i Vignja, a slične inicijative postoje i drugdje. Liburnijski lungo mare proteže se praktički od mošćeničke plaže Sveti Ivan do Kantride, ali naši putovi nisu utkani u jednu cjelinu i povezani s europskim pješačkim pravcima.

Spoj baštine i turizma

Sretna je okolnost da se na području općine Mošćenička Draga, koja se može podičiti nekima od najljepših plaža na Jadranu, a to znači i na svijetu, nekoliko zanimljivih inicijativa za obnovom kulturno-povijesne baštine objedinilo s turizmom. Jer, kako objašnjava pjesnik i tamošnji turistički djelatnik Riccardo Staraj, spoj baštine s turizmom je poželjan i prirodan. Potaknut zabilješkama mo-

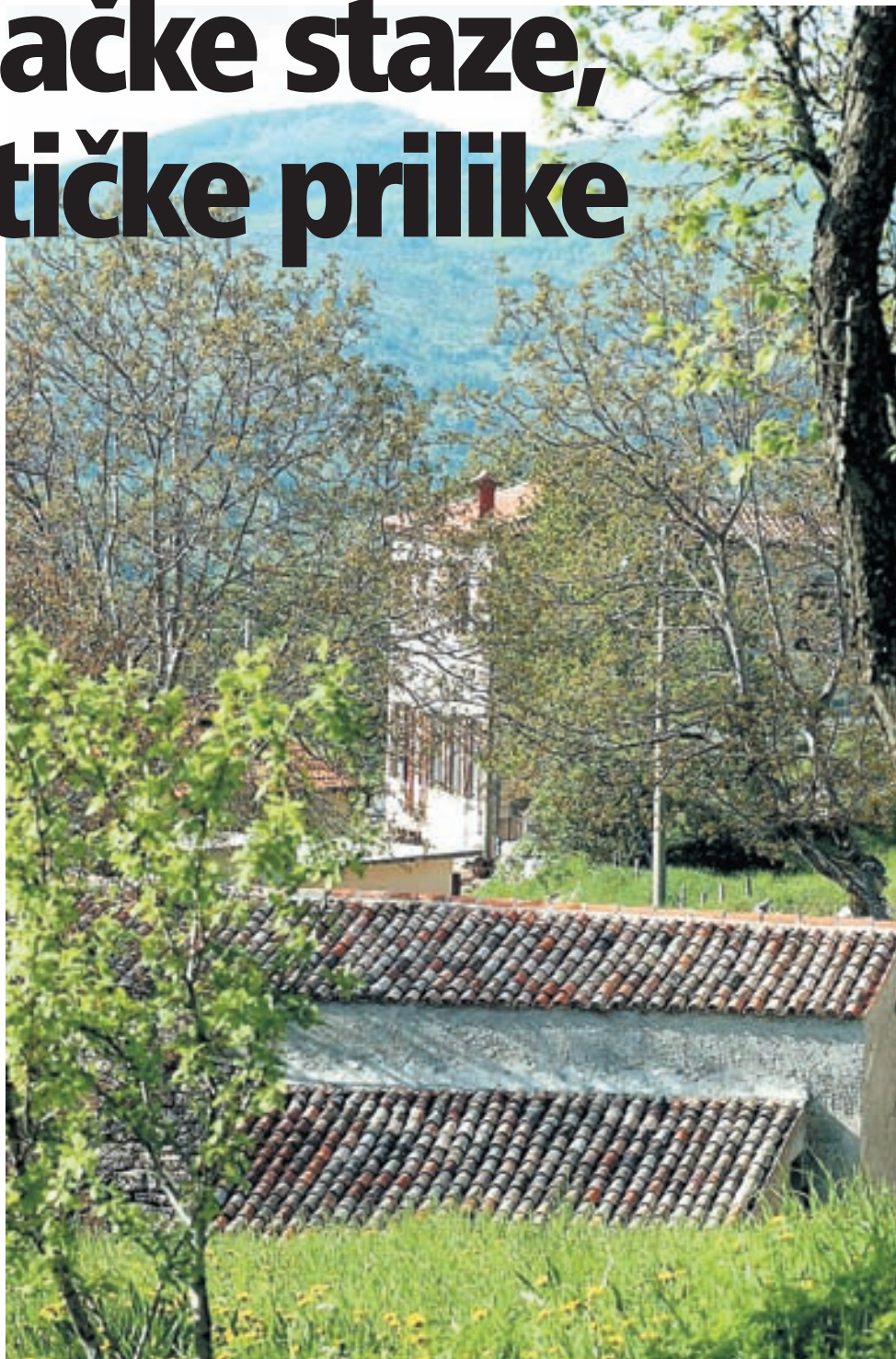
Premda niti jedna naša regija nije iskoristila svoje kulturno-povijesne i prirodne mogućnosti da bi privukla čudake s naprtnjačama, postoje dobri primjeri, poput oživljavanja Mitsko-povijesne staze Mošćenička Draga - Trebišća - Potoki - Sveti Petar

Ivan Nino Rubinić jedini je stanovnik Trebišća

šćeničkog župnika Viktora Perkana iz sredine 30-ih godina prošloga stoljeća, u nekoliko sam navrata pješao dijelom drevnog Jantarskog puta, prošao kroz Trebišća prema Maloj Učki i dalje. Jantarski put, uspostavljen još u brončano doba, vjerojatno je najstarija europska prometnica između sjevera i juga kontinenta, a stizao je do sjevernog Jadrana preko Istre. Prolazio je trasom preko Male Učke i Trebišća do obale, a potom je preko otoka Apsyrtydes, Cresa i Lošinja, o čijoj je baštini nadahnuto pisao akademik Branko Fučić, jantar brodovima odvožen u Grčku i Egipat.

Župnik Viktor Perkan, čiji će život završiti tragično u prvim danima poraća 1945. godine pred kapelom na groblju u slovenskim Jelšanama, ostavio je u župnoj kronici Mošćenica, koju je zasebno pisao na svom materinjem slovenskom i hrvatskom jeziku, i fotografska svjedočanstva o svojim pješačkim pohodima zaledem. On je vjerski skrbio i o selu Mala Učka, koja pripada mošćeničkoj župi sv. Andrije Apostola, gdje je 1931. godine plovnik Milan Grlj (1930. - 1933.) dao sagraditi kapelu u čast Marije Pomoćnice. Selo Mala Učka stradalo je u Drugome svjetskom ratu i danas je bez stalnih stanovnika, a u zaseoku Trebišća živi samo jedan čovjek - Ivan Nino Rubinić.

Čaroban krajolik na obroncima Učke ostaje nedovoljno iskorišten

Tragom slavenskih mitova

Grupa znatiželjnika je stoga s radošću prihvatila nedavni poziv Riccarda Staraja da uz stručno vodstvo obidu Mitsko-povijesnu stazu Mošćenička Draga - Trebišća - Potoki - Sveti Petar. Ta je staza na našim prostorima

ogledni primjer kako se s(p)retno mogu uklopiti turizam, prirodna i kulturno-povijesna baština. Uređenje staze potaknuo je Veseljko Velčić, predsjednik Katedre Čakavskog sabora Mošćeničke Drage, a kada je akademik Radoslav Katičić ustvrdio kako se na tome području nalazilo pogansko slavensko

svetište, "jedno od najvažnijih povijesnih i kulturnih spomenika u Hrvatskoj", sve dvojbe o (ne)isplativosti toga projekta su otklonjene.

Turistički vodiči s grupama turista pohode tim putem čaroban krajolik na obroncima Učke. Toponimi Perun, Trebišća, Zaglav ili Voloski kuk vraćaju nas u razdoblje između 6. i 8. stoljeća kad su Hvatci naseljavali ove prostore.

Na oko 14 kilometara dugačkoj Mitsko-poučnoj stazi, koja vodi od Mošćeničke Drage do Peruna i natrag, postavljeno je

Europski pješački E-6 put u dužini od 5.200 kilometara ne dotiče ni jedno hrvatsko odredište

Dvadesetak studenata izgradilo je suhozidnu "zmiju" na Mitsko-poučnoj stazi

Prašnjave staze "otvorene" cijele godine

Uređenjem Mitsko-poučne staze i druge će vrijednosti naše prirodne i kulturno-povijesne baštine, poput drevne kapele u Svetome Petru, biti dostupnije gostima obližnjih ljetovališta, te će omogućiti da se obnove mnoge napuštene kuće. Jer, i u zaleđu Mošćeničke Drage potvrđuje se činjenica da nas putovi povezuju sa svijetom, ali ne samo onim materijalnim već i s mitskim. Dokaza za tu tvrdnju ima bezbroj na našim prostorima, pa je dobra prilika da se i kroz sustav europskih pješačkih staza i putova na naše čarobne prostore dovode i ljeti i zimi novi posjetitelji.

Valja se podsjetiti, put do Hrvatske ne vodi samo u ljetnim mjesecima preko Macelja, Bregane ili Rupe kroz kilometarske kolone i gužve na modernim prometnicama. Putovi do nekih naših najljepših mjesta često su vijugavi i prašni, a njima se može hoditi cijele godine, premda na njima nema skupe okrijepu i uređenih toaleta. Za milijune europskih pješaka, međutim, krševite i prašnjave staze i stazice jednako su vrijedne kao za automobiliste basnoslovno skupi kilometri naših prelijepih autocesta.

14 poučnih ploča te 15 monumentalnih glinenih i kamenih ploča sa stihovima iz slavenske baštine. Kao izletničko središte određen je zaselak Trebišća, smješten uz potok podno mitskoga brda Perun, gdje je uređena muzejska zbirka. Stazu je uređio Grga Frangeš, a izletnici je s noge na nogu bez većih napora mogu obići za oko sedam sati.

Drevna vještina gradnje

U drugoj polovini srpnja studenti su ostavili svoj trag u prostoru. U organizaciji udruge Dragodid, kroz radionicu u zaseoku Petrebišća prošlo je dvadesetak studenata arhitekture, etnologije i krajobrazne arhitekture sa Sveučilišta u Zagrebu. Oni su uredili krov planinarskog skloništa te izgradili suhozidnu "zmiju" u dužini od 25 metara na Mitsko-poučnoj stazi. Pouku studentima dali su, među ostalima, akademski kipar Ljubo De Karina te lokalni autoriteti Vinko Škalamera i Frane Rudan.

Nekadašnji morskog vuk Vinko Škalamera iz sela Potoki zna svaki metar Mitsko-poučne staze te širi spoznaje o svome zavičaju. On strpljivo objašnjava što se nekoć radilo na lokalitetu Fumar (184 metara nad morem), čime su se bavili žitelji zaseoka Detani (359 metara nad morem) ili oni koji su dolazili Poli Kičeri štali (405 metara nad morem). Objasniti će Vinko Škalamera neupućenim namjernicima gdje se nalaze Osojna peć i Dušna peć, a u zaseoku Trebišća još jedini stanovnik Ivan Nino Rubinić i ove će zime paziti da se ne ugasi vatra u ogništu, koju su davno užgali njegovi predci.